

Eduskunta, sivistysvaliokunta

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaan sivistystyön osasto, Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto, Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto, Kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto

Opetushallitus: Kasvatus, koulutus ja osaaminen -päätoiminto

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi

Opettajankoulutusta käsityöoppiaineessa järjestävät yliopistot

Opettajankoulutusfoorumi

Aloite taide- ja taitoaineiden aseman turvaamiseksi sekä käsityön opettajien osaamisen ja saatavuuden varmistamiseksi

Tiivistelmä

Osaamisen ennakkointifoorumin koulutus, kulttuuri ja viestintä -ennakkointiryhmä sekä taideteollisuusalan työelämätoimikunta haluavat aloitteellaan nostaa esiin taide- ja taitoaineiden merkityksen tulevaisuuden osaamistarpeiden kannalta sekä kiinnittää huomiota näiden opetusta ja koulutusta koskeviin kehittämistarpeisiin. Samalla tuodaan esiin asian käsittelyssä ilmenneitä huolia liittyen erityisesti käsityönopettajien saatavuuteen ja osaamisen kehittämiseen. Aloitteessa esitetään, että Karvi toteuttaa taide- ja taitoaineiden oppimistulosten sekä käsityön opettajien koulutuksen tuottamien valmiuksien arvioinnin.

Taide- ja taitoaineiden merkitys muistettava ja toimintaedellytykset turvattava koulutuksen kehittämisessä

Tutkimustieto tarjoaa runsaasti näyttöä taide- ja taitoaineiden moninaisista myönteisistä vaikutuksista oppimiseen, hyvinvointiin ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Niiden avulla vahvistetaan koululaistaitoja, identiteettiyötä, itsetunnon rakentumista ja toisen kohtaamista. Ne tukevat kokonaisvaltaista hyvinvointia, kun oppimisvalmiudet vahvistuvat ja käyttäytymisen ongelmat vähenevät.

Myös Osaamisen ennakkointifoorumin (OEF) ennakkointitulokset korostavat taide- ja taitoaineiden merkitystä. Niillä on keskeinen rooli monen tulevaisuudessa tärkeimmäksi ennakoidun osaamisen hankkimisessa. Taide- ja taitoaineiden opetuksella tuetaan erityisesti työelämässäkin tarvittavien luovuuden ja innovatiivisuuden kehittymistä. Taide- ja taitoaineet saivat huomiota myös OEF:n ensimmäisen kauden ennakkointityössä tunnistetuissa koulutuksen kehittämistarpeissa. Osaajia tarvitaan tulevaisuudessa myös käsityöalojen ammattilaisina ja yrittäjinä.

Aloitteen tekijät pitävät tärkeänä, että koulutuksen kehittämisessä toimitaan tavalla, joka turvaa taide- ja taitoaineiden toimintaedellytykset ja huomioi niiden erityispiirteet. Keskeisiä koulutuspoliittisia ratkaisuja ja toimia taide- ja taitoaineiden aseman turvaamisen kannalta ovat esimerkiksi perusopetuksen tuntijako ja taide- ja taitoaineiden tuntien järjestämisen nivelkohdat sekä opetussuunnitelman perusteet, lukiodiplomit sekä korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittäminen. Opettajankoulutuksen puolella on tärkeä tarkastella esimerkiksi sitä, miten hyvin yliopistojen rahoitusmallin tutkintokertoimet ottavat huomioon taide- ja taitoaineiden opettajankoulutuksen erityispiirteet ja kustannusrakenteen. Tulevaisuuden osaamistarpeisiin

vastaaminen ja osaajien saatavuuden varmistaminen edellyttää toimia koulutusjärjestelmän kaikilla portailla.

Käsityön opettajien osaamisen ja saatavuuden varmistaminen

Aloitteessa tarkastellaan erityistapauksena perusopetuksen käsityöoppiainetta, jonka opetuksessa siirryttiin vuoden 1998 perusopetuslain ja vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden myötä kaikille yhteisen käsityön opettamiseen. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan käsityön opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja. Aloitteen tekijät haluavat tässä yhteydessä viitata myös toiseen samaa aihepiiriä käsittelevään aloitteeseen, jonka Prosessiteollisuus ja -tuotanto -ennakointiryhmä (OEF) teki joulukuussa 2022 kädentaitojen osaamisen vahvistamiseksi.

Kädentaitojen ala on monimuotoinen, ja opettajilla tulee olla hyvin laaja-alainen ja syvä tuntemus käsityön opetuksen eri materiaalien työstämisestä ja työturvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Yhtenäisen käsityöoppiaineen opetus edellyttää joko yksittäisen opettajan hyvin laajaa käsityön eri työmenetelmien osaamista, tai opettajien sujuvaa yhteistyötä siten, että teknisen työn työtapoihin painottunut opettaja ja tekstiilityön työtapoihin painottunut opettaja opettavat oppiainetta yhdessä mahdollistaen oppilaille mielekkäitä oppimistehtäviä.

Käsityön työtapojen ja menetelmien osaaminen vaatii myös opettajaopiskelijalta paljon yksittäisiin työmenetelmiin keskittyvää opetusta. Käytettävissä oleva aika ei riitä niiden tietojen ja taitojen omaksumiseen, joita opettajat tarvitsevat pystyäkseen täysipainoisesti opettamaan käsityöoppiaineen monia eri työmenetelmiä ja materiaalien turvallista työstämistä. Opintoja tukee opiskelijan oma harrastuneisuus, jonka edellytyksiä on tärkeä tukea. Käsityön aineenopettajia koulutetaan Helsingin, Turun ja Itä-Suomen yliopistoissa sekä Åbo Akademiassa. Koulutusta on viimeisen kymmenen vuoden aikana kehitetty vastaamaan käsityöoppiaineen kehitystä.

Ennakointiryhmän käsittelyssä on tuotu esiin, että kouluilla ja oppilaitoksilla on haasteita rekrytoida riittävän monipuolisesti oppiaineen työtapoja hallitsevia opettajia. Esitetyt huolet liittyvät erityisesti teknisen työn työtapoihin. Aloitteen tekijät katsovat, että on tarpeen vahvistaa tietoperustaa koskien sitä, miten opettajankoulutuksen tuottamat valmiudet vastaavat käsityöoppiaineen tavoitteiden ja sisältöjen kehitykseen ja opettajatarpeeseen.

Täydenniskoulutuksella on tärkeä tehtävä opettajien osaamisen päivittämisessä ja vahvistamisessa läpi työuran. Sen avulla on mahdollista vastata myös käsityöoppiaineen uudistuksesta ja laaja-alaisuudesta nouseviin haasteisiin. Käsityön opettajille suunnatun täydenniskoulutuksen saatavuuteen liittyy kuitenkin kysymyksiä. Ennakointiryhmän saamien tietojen perusteella ainakin Opetushallituksen opetustoimen henkilöstökoulutuksen avustushakuun on viime vuosina saatu vähäisessä määrin käsityön opettajien täydenniskoulutukseen liittyviä hakemuksia, ja rahoituksen saaneita koulutushankkeita on 2020-luvulta tiedossa vain muutama. Osana tietoperustan vahvistamista olisi hyvä kartoittaa myös täydenniskoulutuksen nykytilaa ja mahdollisia kehittämistarpeita.

Toimenpide-ehdotukset

Tämän aloitteen tekijät, koulutus, kulttuuri ja viestintä -ennakointiryhmä sekä taideteollisuusalan työelämätoimikunta, esittävät neljä toimenpide-ehdotusta:

1. Taide- ja taitoaineiden merkitys oppimiselle, hyvinvoinnille ja tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaamiselle tunnustetaan koko koulutusjärjestelmässä. Koulutuksen kehittämisessä ja rahoituksen kohdentamisessa otetaan huomioon taide- ja taitoaineiden erityispiirteet ja toimintaedellytykset.
2. Koulutuksen arviointisuunnitelmaan kaudelle 2024–2027 sisällytetään taide- ja taitoaineiden oppimistulosten (9. lk) arviointi. Arviointi on ajoitettava siten, että se tuottaa suosituksia mahdolliseen perusopetuksen tuntijaon ja opetussuunnitelman perusteiden uudistamiseen.
3. Koulutuksen arviointisuunnitelmaan kaudelle 2024–2027 sisällytetään teema-arviointi, jossa arvioidaan käsityöoppiaineen opettajankoulutusta kokonaisuutena. Arvioinnissa tulee kattaa sekä peruskoulutuksen tuottamat valmiudet että opettajan tehtävissä toimivien osaamisen kehittämisen mahdollisuudet.
4. Laajennetaan käsityöoppiaineeseen liittyvän täydennyskoulutuksen tarjontaa. Opetushallitus varmistaa, että täydennyskoulutuksen rahoittamisen käytännöt aidosti mahdollistavat käsityöhön kokonaisuudessaan liittyvän täydennyskoulutuksen hakemisen ja järjestämisen. Opetushallitus viestii verkostoissaan aktiivisesti potentiaalisille järjestäjille täydennyskoulutuksen toteuttamisesta.

Aloitteen toteutumisen edistämiseksi ja vaikutuksien seuraamiseksi järjestetään yhteinen keskustelu asian läpikäymiseksi aloitteen laatijoiden ja vastaanottajatahojen sekä muiden mahdollisten sidosryhmien edustajien kanssa.

Helsingissä 14.4.2023

Osaamisen ennakointifoorumin Koulutus, kulttuuri ja viestintä -ennakointiryhmä ja Taideteollisuusalan työelämätoimikunta

Tiedoksi

Osaamisen ennakointifoorumin ohjausryhmä ENFO
Opetusneuvos Marjo Vesalainen, opetus- ja kulttuuriministeriö
Opetusneuvos Tiia Hintsa, Opetushallitus
Strateginen vastaava, arviointineuvos Mari Rökköläinen, Karvi